

Banca Națională a Moldovei

APROBAT:
Hotărârea Consiliului de administrație
al Băncii Naționale a Moldovei
Nr. 23 din 03 februarie 2010

POLITICA ANTI-FRAUDĂ A BĂNCII NAȚIONALE A MOLDOVEI

Chișinău 2010

CUPRINS

I. SCOPUL POLITICII	3
II. DOMENIUL DE APLICARE	3
III. TERMENI ȘI DEFINIȚII	3
IV. POLITICA ȘI CULTURA ANTI-FRAUDĂ	4
V. CONCEPTUL ȘI EVALUAREA RISCURILOR DE FRAUDĂ ȘI DE CORUPȚE	4
VI. SISTEME EFICIENTE DE CONTROL INTERN	5
VII. RAPORTAREA ȘI COMUNICAREA FRAUDELOR	5
VIII. CONFIDENȚIALITATE	6
IX. RESPONSABILITĂȚI	6
X. REVIZUIREA POLITICII	7
XI. DISPOZIȚII FINALE	7
Anexa Nr. 1 Riscurile de fraudă și de corupție, precum și elementele de prevenire a fraudei și corupției	8
Anexa Nr. 2 Indicatori de fraudă	10

REVIZUIRI

Versiune	Aprobat de	Data aprobării	Documentul
1.0	Consiliul de administrație al BNM	03 februarie 2010	Hotărârea Nr.23 din 03 februarie 2010
1.1	Consiliul de administrație al BNM	04 august 2011	Hotărârea Nr.170 din 04 august 2011

I. SCOPUL POLITICII

1. Politica anti-fraudă este stabilită pentru:
  - a) a facilita amplificarea de controale care să ajute în detectarea și prevenirea fraudei și a altor activități ilegale desfășurate în detrimentul intereselor financiare sau atribuțiilor Băncii Naționale a Moldovei (BNM);
  - b) a prezenta claritate angajaților/partenerilor/contrapărților Băncii că se interzice orice activități ilegale, inclusiv fraudă în beneficiul BNM obținut ilegal sau imoral;
  - c) a oferi un mediu adecvat angajaților/persoanelor din exterior de a raporta/comunica problemele suspecte cu comportament fraudulos, corupt, infracțional;
  - d) a da asigurări că toate activitățile frauduloase suspectate vor fi pe deplin investigate.
(Pct.1 modificat prin Hot.BNM nr.170 din 04.08.2011)
2. Scopul primar al politicii este dezvoltarea culturii corporative și crearea unui mediu, care să inhibeze fraudă. Este responsabilitatea întregului personal al BNM de a contribui la crearea unui astfel de mediu ce va contribui la sporirea gradului de conștientizare a riscurilor și a consecințelor de fraudă.

II. DOMENIUL DE APLICARE

3. Prezenta politică se aplică asupra tuturor fraudelor sau suspiciunilor de fraudă, care implică angajații Băncii Naționale a Moldovei, inclusiv în raport cu alte instituții financiare, contractori, consultanți, alte părți, cu o relație financiară sau de altă natură cu BNM. Activitatea de investigare a fraudei/suspiciunii de fraudă va fi efectuată indiferent de nivelul riscului implicat, poziția/postul ocupat, sau relația contrapărții cu BNM.

III. TERMENI ȘI DEFINIȚII

4. **Fraudă** este orice act ilegal, caracterizat prin înșelăciune, disimulare sau trădare a încrederii, comise de persoane și de entități în scopul obținerii banilor, bunurilor sau serviciilor, eschivării de la efectuarea plăților sau garantarea unui avantaj personal ori de afaceri. Frauda presupune inclusiv obținerea la moment sau provocarea pe viitor a unor beneficii sau avantaje necuvenite, ca rezultat al raportării financiare frauduloase, însușirii ilegale de active, corupției, indiscipliniei față de regulamente și legi, ne-protejării imaginii și reputației BNM.
5. Frauda poate fi clasificată ca „internă” sau „externă”, sau combinată. Frauda internă presupune atât fraudă comisă de angajații BNM, cât și fraudă comisă de angajați care lucrează împreună cu complicii externi (bănci, unități de schimb valutar, parteneri etc.). Frauda comisă de autorii externi este clasificată ca fraudă externă.
6. **Factori de apariție a riscului de fraudă** – evenimente sau condiții care implică stimulente sau presiuni financiare de a comite o fraudă.

Există trei elemente bine definite care constituie așa numitul **triunghi al fraudei**:

- (i) **Motivație** – obținerea de bani, servicii, avantaje etc.

- (ii) **Oportunitate** – elementul asupra căruia persoana are în mod evident controlul. O activitate nesupravegheată corespunzător va determina ușor posibilitatea fraudei.
- (iii) **Conștientizare** – conștientizarea consecințelor fraudei este caracterizată la mod general de elementul de anormalitate (contrar regulilor stabilite).

O bună combatere a fraudelor este posibilă prin monitorizarea permanentă a elementelor de mai sus.

(Pct.6 modificat prin Hot.BNM nr.170 din 04.08.2011)

- 7. Abuz - utilizare intenționată, necuvenită sau necorespunzătoare a bunurilor, echipamentelor, resurselor BNM, inclusiv, depășire a împuternicirilor stabilite angajatului instituției în scopul obținerii unor avantaje materiale. Abuzul este considerat fraudă în contextul acestei politici.
- 8. Corupție – orice folosire ilegală de către angajat a funcției sale pentru primirea unor bunuri materiale/ne-materiale sau a unui avantaj necuvenit, personal, sau pentru o altă persoană contrar ori acordare ilegală a unor bunuri materiale/ne-materiale sau avantaje necuvenite unei alte persoane, cum ar fi: darea și luarea de mită, traficul de influență, dobândirea/acordarea de bunuri/servicii necuvenite.

IV. POLITICA ȘI CULTURA ANTI-FRAUDĂ

- 9. *Consiliul de administrație al BNM* promovează o politică de toleranță zero în legătură cu fraudă și mobilizează tot personalul Băncii să acționeze, în permanență, onest, cu integritate și demnitate, să protejeze toate resursele încredințate, să nu facă abuz de poziția ocupată.
- 10. Politica și cultura anti-fraudă este promovată de către Consiliu, prin următoarele:
  - a) orice semnalare de fraudă anonimă sau în alt mod vor fi investigate dacă conține suficiente probe sau detalii privind fraudă comisă sau presupusă;
  - b) luarea în considerare dacă au existat erori de supraveghere (control), și în cazul în care acestea au avut loc, măsurile disciplinare vor putea fi aplicate asupra celor responsabili;
  - c) depunerea de eforturi pentru a recupera orice pierderi rezultate din fraudă, printr-o acțiune civilă, dacă este necesar;
  - d) asigurarea transparenței politicii anti-fraudă, cu plasarea acesteia pe pagina Web internă/externă a BNM, cu acces nerestricționat;
  - e) toate fraudele/suspiciunile de fraudă, în sensul prezentei politici, vor fi raportate Conducerii BNM și Departamentului Audit Intern, utilizând tot spectrul de canale de comunicare specificate în capitolul VII al prezentei Politici”.

(Pct.10 modificat prin Hot.BNM nr.170 din 04.08.2011)

V. CONCEPTUL ȘI EVALUAREA RISCURILOR DE FRAUDĂ ȘI DE CORUPȚE

- 11. Conform competențelor stabilite prin *Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei*, BNM licențiază, supraveghează și reglementează activitatea instituțiilor financiare. În plus, echipe compuse din specialiști ai BNM efectuează controale complexe și tematice a activității băncilor licențiate din R.M., unităților de schimb valutar. De asemenea BNM efectuează o serie de operațiuni cu impact financiar. Angajații BNM trebuie să evite ca interesele proprii să intre în conflict cu funcțiile exercitate, fie că conflictele sunt reale, potențiale sau susceptibile să apară. Frauda, implicit, poate determina pierderi financiare, perturbarea activității Băncii și riscul de reputație. Pentru a gestiona adecvat aceste riscuri este importantă și necesară consolidarea continuă a proceselor de activitate, procedurilor aplicabile și sistemelor de control intern existente. La luarea oricărei decizii, fiecare angajat al Băncii trebuie să țină cont de posibilele riscuri operaționale și reputaționale asociate tranzacției/activității respective.
- 12. Banca Națională externalizează unele activități auxiliare activităților de bază exercitate. *Serviciile TI ale BNM* ce nu pot fi produse cu resurse proprii, sau care pot fi asigurate de furnizori externi la un nivel calitativ mai înalt și în condițiile reducerii/optimizării resurselor alocate în acest sens de către BNM, sunt externalizate. Riscul care poate să apară în acest

context, este riscul de acces de către terți la datele și sistemele informaționale ale BNM, care creează oportunitate pentru abuz din partea angajaților furnizorului de serviciu.

Alte servicii externalizate de BNM sunt *securitatea fizică și securitatea transportului de bancnote și monede de la producător*. Potențialul de fraudă în aceste domenii, este indirect și direct: personalul extern ce prestează aceste servicii sunt în poziția de a dobândi și furniza către terți informații privind procesele interne de activitate, a măsurilor de securitate aplicate de Bancă. De asemenea, există riscul ca personalul extern de securitate să fie implicat în scheme de jaf.

Subdiviziunile responsabile ale BNM necesită să identifice și să evalueze continuu toate riscurile asociate serviciilor externalizate către furnizori externi, cu gestionarea adecvată a acestora.

13. Prevenirea fraudelor este posibilă, dar nu este atotcuprinzătoare. Există riscuri inerente care nu pot fi eliminate și care pot conduce la apariția unor fraude. Obiectivul prevenției îl reprezintă obținerea unui echilibru între procedurile de control stabilite și flexibilitatea proceselor, astfel încât Banca să funcționeze cu dinamism, controlând adecvat riscurile asociate.

A se vedea, la prezenta politică:

- **Anexa Nr.1** *Riscurile de fraudă și de corupție, precum și elementele de prevenire a fraudei și corupției.*
- **Anexa Nr.2** *Indicatori de fraudă.*

(Pct.13 modificat prin Hot.BNM nr.170 din 04.08.2011)

VI. SISTEME EFICIENTE DE CONTROL INTERN

14. Existența unui sistem eficient de control intern, care încorporează măsuri specifice pentru prevenirea și detectarea timpurie a fraudelor, reprezintă un rol decisiv în minimizarea riscurilor interne și externe de fraudă. Subdiviziunile responsabile trebuie să dezvolte și să implementeze proceduri de control adecvate pentru toate procesele relevante. Un factor important care contribuie la probabilitatea că un angajat va efectua un act ilegal de fraudă este *oportunitatea*. În mod continuu subdiviziunile responsabile trebuie să analizeze și să identifice oportunitățile pe care angajații le-ar putea avea pentru a comite fraudă, și să ia măsuri pentru reducerea sau diminuarea acestora.

VII. RAPORTAREA și COMUNICAREA FRAUDELOR

(Denumirea cap.VII modificată prin Hot.BNM nr.170 din 04.08.2011)

15. Orice fraudă care este detectată sau suspectată trebuie să fie raportată imediat Conducerii BNM sau Departamentului Audit Intern. În cazul în care vor fi raportate fraude/suspiciuni de fraudă, Departamentul Audit Intern va înainta o notă informativă către Guvernatorul BNM, cu raportarea aspectului în cauză Consiliului de administrație la prima ședință ordinară. Prin urmare, în vederea inițierii procesului de investigare, va fi instituit un grup de lucru în componența cărora vor intra minimum trei persoane din cadrul Departamentului Audit Intern, Departamentului Juridic și Serviciului Pază și Securitate. La necesitate în grupul de lucru vor fi incluși și responsabili din cadrul altor subdiviziuni relevante. Componența nominală a grupului de lucru pentru investigații și limitele de împuternicire se stabilesc prin Ordinul Guvernatorului Băncii Naționale a Moldovei.

(Pct.15 modificat prin Hot.BNM nr.170 din 04.08.2011)

- 15¹ Cea mai importantă cale de raportare a fraudelor/suspiciunilor de fraudă o reprezintă deschiderea canalelor de comunicare: linii telefonice, pagina oficială web a BNM, e-mail, pentru angajații BNM și contrapărți care au motive să sesizeze suspiciuni de fraudă. Adresa paginii oficiale web a BNM, cu numerele de contact a "liniei verde", telefonului de încredere, sesizărilor asupra caselor de schimb, precum și posibilitatea accesării link-ului "Mesaj în

regim on-line” este <http://www.bnm.md> și reprezintă o platformă publică, prin intermediul căreia poate fi comunicat orice aspect de fraudă sau corupție.

(Pct. 15¹ introdus prin Hot.BNM nr.170 din 04.08.2011)

16. În vederea aplicării eficiente a politicii și facilitării procesului de investigare, personalul BNM este încurajat să semnaleze fraude/suspiciuni de fraudă, dacă dispun de astfel de informații, cu indicarea datelor personale (nume, prenume, telefon, subdiviziune). Mesajele-semnal cu privire la fraude/suspiciuni de fraudă vor fi transmise spre investigare, **prin cutia poștală disponibilă în sediul Băncii Naționale a Moldovei.**
17. Periodicitatea și modul de accesare a informației din cutia poștală de semnalare a fraudelor/suspiciunilor de fraudă, vor fi stabilite în mod de lucru de către Departamentul Audit Intern în comun cu Serviciul Pază și Securitate.
18. Angajatul ce a semnalat o fraudă/suspiciune de fraudă este în drept să rămână anonim. Important este ca informația raportată să fie exactă, cu referințe detaliate cum ar fi: (i) persoana(ele) implicată(e); fraudă/suspiciunea de fraudă comisă/posibilă de a fi comisă, locul/timpul, alte informații utile.
19. Informația ne-justificată, fără date concrete și dovezi obiective – nu va fi supusă investigării.
20. În cazul în care rezultatele investigației dovedesc sau nu că activitățile frauduloase au avut loc, Departamentul Audit Intern va emite un raport corespunzător Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei.
21. Deciziile cu privire la aplicarea corespunzătoare a legislației în vigoare sau inițierea urmăririi penale vor fi luate de către Consiliul de administrație al BNM cu asistența Departamentului Juridic.
(Pct.21 modificat prin Hot.BNM nr.170 din 04.08.2011)

VIII. CONFIDENȚIALITATE

22. Confidențialitatea informației aferentă actelor frauduloase raportate este importantă pentru a evita deteriorarea reputației persoanelor suspectate, dar ulterior găsite nevinovate.
23. Toate informațiile primite/cunoscute cu privire la fraude/suspiciuni de fraudă vor fi tratate în mod confidențial. Rezultatele investigațiilor nu vor fi divulgate sau discutate cu persoanele ce nu dispun de competența respectivă.

IX. RESPONSABILITĂȚI

Conducerea Băncii Naționale a Moldovei

24. *Conducerea BNM* este responsabilă pentru stabilirea și menținerea unui sistem de control intern (SCI) adecvat care să asigure realizarea politicilor și deciziilor Consiliului de administrație al BNM, Comitetului Monetar, Comitetului de Investiții, obiectivelor și atribuțiilor Băncii. Sistemul de control intern se bazează pe un proces continuu menit să identifice riscurile de activitate, pentru a evalua natura și amploarea acestor riscuri și de a le gestiona în mod eficient. Modalitatea de elaborare, implementare, menținere și administrare a SCI este descrisă în *Regulamentul cu privire la Sistemul de Control Intern în cadrul Băncii Naționale a Moldovei.*

Conducătorii subdiviziunilor structurale ale BNM

25. *Conducătorii subdiviziunilor structurale ale Băncii Naționale*, în cadrul propriilor sisteme de control intern elaborate și implementate având ca bază *Regulamentul privind Sistemul de Control Intern în cadrul Băncii Naționale a Moldovei*, urmează să asigure:
  - a) identificarea și evaluarea riscului de fraudă, ca parte componentă a riscului operațional;
  - b) dezvoltarea și testarea controalelor pentru prevenirea și detectarea fraudelor”.
(Pct.25 modificat prin Hot.BNM nr.170 din 04.08.2011)

Personalul executiv

26. Personalul de la toate nivelurile are datoria să participe în mod efectiv în protejarea activelor, asigurarea utilizării raționale și eficiente a resurselor în raport cu obligațiunile stabilite, dezvoltarea și menținerea reputației Băncii Naționale.
27. În cazul în care salariatul BNM a primit sau i s-a oferit de la terțe părți cadouri sau beneficii de orice natură și oferirea/acordarea lor este legată în mod direct sau indirect de îndeplinirea atribuțiilor de serviciu, salariatul trebuie să informeze operativ conducerea, considerând prevederile *Codului de conduită al salariatului Băncii Naționale a Moldovei*.

Rolul Departamentului Audit Intern

28. În contextul politicii anti-fraudă, rolul Departamentului Audit Intern este de a:
  - a) contribui la descurajarea și prevenirea fraudei prin examinarea și evaluarea, în cadrul misiunilor de audit, a eficacității controlului intern;
  - b) emite și prezenta Consiliului de administrație rapoarte cu privire la rezultatele investigațiilor vizavi de fraudele/suspiciunile de fraudă semnalate și confirmate;
  - c) duce evidența fraudelor comise și raportate la nivel de BNM.
(Pct.28 modificat prin Hot.BNM nr.170 din 04.08.2011)
- 28¹. Așa cum se descrie în Standardele Internaționale pentru Practica Profesională a Auditului Intern, *AS 1210.A2 Identificarea indicatorilor de fraudă*, auditorii interni trebuie să dobândească și să dezvolte continuu cunoștințe suficiente pentru a evalua riscul de fraudă și modul în care este gestionat de către Bancă. Auditul intern este un element esențial al procesului de evaluare a riscului de fraudă și corupere, în acest sens, el trebuie să dispună de mijloace necesare, să țină cont de nivelul cel mai ridicat al ierarhiei și să fie susținut de Consiliul de Administrație.
(Pct. 28¹ introdus prin Hot.BNM nr.170 din 04.08.2011)
- 28². Pentru a ține pasul cu standardele internaționale și o funcționalitate adecvată, activitatea de audit trebuie să faciliteze de utilizarea unor instrumente tehnologice moderne pentru analiză, care să ofere funcționalitate înaltă pentru prelevarea de probe, testarea integrității datelor, eficacitatea controalelor aplicațiilor, indicatorii de fraudă etc.
(Pct. 28² introdus prin Hot.BNM nr.170 din 04.08.2011)

X. REVIZUIREA POLITICII

(Denumirea cap.X modificată prin Hot.BNM nr.170 din 04.08.2011)

29. În scopul de a menține cele mai bune practici, Politica va fi revizuită anual și după necesitate actualizată.
(Pct.29 modificat prin Hot.BNM nr.170 din 04.08.2011)

XI. DISPOZIȚII FINALE

30. Prezenta Politică Anti-fraudă intră în vigoare la data aprobării.
31. Varianta curentă a *Politicii Anti-fraudă a Băncii Naționale a Moldovei* se plasează pe pagina-web internă și pagina-web oficială a BNM, cu acces liber publicului larg.
(Pct.31 modificat prin Hot.BNM nr.170 din 04.08.2011)

Riscurile de fraudă și de corupție, precum și elementele de prevenire a fraudei și corupției
(listă non-exhaustivă)

Riscuri de fraudă, infracțiuni informatice și de corupție	Elemente de prevenire a fraudei, infracțiunilor informatice și corupției
<ul style="list-style-type: none"> ○ Realizarea atacurilor cibernetice din exterior cu scopul de a afecta disponibilitatea serviciilor informaționale ale instituției sau scurgerii/manipulării datelor acestora. ○ Manipularea sistemelor informatice, inclusiv, introducerea, modificarea sau eliminarea neautorizată, dar intenționată a datelor informatice. ○ Manipularea indicatorilor, datelor sau a documentelor financiare și contabile. ○ Eludarea sau manipulare a măsurilor de securitate. Penetrarea sistemelor informatice în scopul depășirii dificultăților tehnice de securitate. Divulgarea informației confidențiale și de proprietate către terțe părți. ○ Accesul/utilizarea neautorizată a calculatorului, sistemelor și serviciilor informatice. ○ Furtul de informații relevante/date ale băncii, inclusiv, deturnarea de fonduri, valori mobiliare, de bunuri sau alte active. ○ Plăți - nejustificate/nefondate. ○ Fals și falsificarea în înscrisurile contabile, inclusiv, lipsă de decență, în manipularea sau raportarea de mijloace financiare. ○ Falsificarea bancnotelor. ○ Riscul de inexactitate a sumelor primite sau eliberate în numerar. ○ Riscul de primire a unor documente privind eliberarea de numerar care nu au fost emise de persoanele autorizate ale băncilor licențiate. ○ Riscul de spălare a banilor prin intermediul numerarului. ○ Facturi false ale agenților economici fictivi. Plata dublă a facturilor. ○ Abuz de bunuri sociale, echipamente și mobilier, inclusiv de hardware. ○ Furt la nivelul diferitelor casierii. ○ Iregularități la nivelul de asumare a cheltuielilor. ○ Corupția cu băncile/furnizorii, inclusiv înțelegere secretă între personal și furnizori; acceptarea de la instituțiile financiare, contractanți sau prestatori de servicii diverse beneficii, bunuri materiale sau mijloace 	<ul style="list-style-type: none"> ○ De a instaura un sistem de recrutare a personalului - obiectiv și just. ○ De a promova etica, a afirma valorile, a formaliza reguli asupra comportamentelor. ○ Orientarea noilor angajați și educarea continuă a întregului personal cu privire la codul de conduită, politica existentă în domeniul riscurilor de fraudă. ○ De a implementa și dezvolta sisteme eficiente de control intern. ○ De a optimiza controalele existente în special tehnicile de gestiune a riscului care privilegiază măsurile de prevenire, de detectare și de protecție. ○ Implementarea măsurilor tehnico-organizaționale ("servicii de frontieră", responsabilități, etc.) în scopul asigurării unui nivel adecvat de protecție a SI al instituției de la amenințări/atacuri cibernetice din exterior. ○ De asigurat că bunurile de valoare sunt păstrate în siguranță, utilizând în acest scop controale de acces, sisteme de blocare, monitorizare video, sisteme de alarmă, dulapuri și safeuri. ○ De asigurat și menține o conlucrare eficientă cu instituțiile abilitate, precum și creșterea gradului de informare a opiniei publice în vederea prevenirii fraudei, pe problemele combaterii contrafacerii de bani. ○ De asigurat că procesele de activitate sunt documentate în mod corespunzător și că atribuțiile sunt stabilite în mod expres. ○ Politici clare de Autorizare – limite de autorizare. ○ Instituirea unor rotații în posturile de risc sau scoaterea în evidență a precauțiilor particulare în posturile specializate pentru care alegerile sunt limitate. ○ Separarea sarcinilor, accesul fizic și logic și consolidarea supravegherii activităților ce implică riscuri majore. ○ De a dezvolta modele de identificare și gestionare a riscurilor de fraudă.

<p>bănești.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Recrutarea angajaților ca „<i>monedă nouă</i>” (contracte individuale de muncă pe perioade de 2-3 luni). ○ Obținerea aprobării contra transfer de numerar. ○ Locul său propriu în instituție (conflict de interese). ○ Favoritism, trafic de influență. ○ Încălcări/abateri interne/externe sub toate formele. ○ Ascunderea lipsurilor/pierderilor, sau altor informații importante, prin manipulare cu date/informații/documente/active/ conturi. ○ Șantaj sau constrângeri pentru luarea unor decizii utilizând poziția deținută. ○ Investiții nerentabile/riscante care pot rezulta în pierderi/furt de fonduri. ○ Investiții fictive sau conturi de decontare fictive. ○ Investiții necorespunzătoare, erori în clasificări sau în înregistrări a investițiilor nerealizate, deprecierea în valoarea justă a investițiilor sau supraevaluări a acestora. ○ Discreditarea imaginii instituției, sau a unor funcții concrete din cadrul instituției prin divulgarea unor informații neautorizate. ○ Survenirea conflictelor de interes între angajat și bănci/case de schimb valutar. ○ Alte activități ilegale, inclusiv în rezultatul abuzului (excesului) de putere. <p>Excepție: cadouri, onorarii și decorații după cum este specificat în <i>Codul de conduită a salariatului Băncii Naționale a Moldovei</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ De a dispune de proceduri eficiente de achiziții publice. ○ Aplicarea sistemelor de sancționare și de comunicare operativă asupra tuturor fraudelor comise. ○ De a analiza impactul fraudelor asupra raportării. ○ De a afirma rolul preponderent al organului executiv în lupta contra fraudei prin evidențierea unei supravegheri eficiente a activităților derulate, a unei transparențe în decizii și a unui comportament exemplar. ○ Declararea conflictelor de interes a angajatului aferente legăturilor cu băncile licențiate/casele de schimb valutar.
---	---

(Anexa Nr.1 în redacția Hot.BNM nr.170 din 04.08.2011)

Indicatori de fraudă

Această listă prezintă exemple de indicatori de fraudă și nu este o lista completă. Simpla apariție a acestor indicatori nu înseamnă că există o fraudă, ci doar că ar exista condiții pentru apariția fraudei.

Nr.	Indicatori de fraudă
<i>I. Indicatori de fraudă cu privire la personal</i>	
1.	Deficiențe în procedura de recrutare și verificare a noilor angajați.
2.	Reținerea managementului în a sesiza și acționa împotriva activităților ilegale.
3.	Schimbări frecvente a consultantților: juriști sau a auditorilor externi/interni.
4.	Comportamentul neobișnuit al angajaților: refuzul de a lua concediu, sau lipsa concediilor pe parcursul perioadelor îndelungate; lucru excesiv supraprogram; refuzul de promovare sau de transfer la o altă poziție/funcție.
5.	O schimbare bruscă în stilul de viața sau stilul de viața costisitor al unui angajat (mașini luxoase, călătorii, etc.).
6.	Probleme personale (alcool, jocurile de noroc, drogurile, datoriile etc.).
<i>II. Operațiuni cu numerar, inclusiv distrugerea bancnotelor uzate /Tezaur</i>	
7.	Neasigurarea condițiilor adecvate de păstrare a numerarului, precum și manipularea neglijentă a acestuia.
8.	Caracterul previzibil al inventarierilor, controalelor, verificărilor numerarului /modalității de păstrare a acestuia sau documentarea neglijentă (vagă) a rezultatelor controalelor respective. Caracter superficial al controalelor de numerar. Reținerea sesizării aferent fraudelor depistate.
9.	Lipsa unei rotații a personalului (atât în cadrul comisiilor de inventariere și distrugere a numerarului, cât și în cazul substituirii gestionarilor de valori) .
10.	Caracterul formal (îndeplinirea superficială a atribuțiilor, neacordarea atenției cuvenite situațiilor nestandarde, etc.) al activității comisiei de distrugere a monedei naționale improprii circulației.
11.	Starea inadecvată a sistemelor de securitate, de supraveghere video sau iluminarea slabă a tezaurelor, altor încăperi riscante.
12.	Posibilitatea accesului individual al personalului la fonduri excesive.
13.	Neasigurarea condițiilor adecvate de păstrare a numerarului destinat distrugerii.
14.	Posibilitatea unor intervenții nesupravegheate la mașina de distrugere a bancnotelor.
15.	Constatarea excesiv de frecventă a lipsurilor de numerar în pachetele procesate de personalul casieriei.
16.	Înregistrarea plăților prin casierie fără documente justificative.
17.	Lipsa unor proceduri de acces limitat la stațiile de lucru ale persoanelor, cu drept de autorizare.
18.	Eliberarea numerarului persoanelor neautorizate.

Nr.	Indicatori de fraudă
19.	Neasigurarea condițiilor adecvate în procesul de transportare a numerarului.
20.	Atenție insuficientă acordată factorului calitativ și cunoașterii candidaților la încadrarea în activitățile aferente operațiunilor cu numerar.
21.	Înțelegeri frauduloase între persoanele responsabile de gestiunea numerarului.
22.	Oferirea de informații confidențiale aferente activității cu numerar.
III. Supravegherea băncilor și caselor de schimb valutar (CSV)	
23.	Caracterul previzibil al controalelor efectuate.
24.	Componența constantă a echipei de control (lipsa unei rotații în cadrul componenței echipei).
25.	Solicitarea /insistența participării angajatului la efectuarea controalelor în cazul existenței conflictului de interes între angajat și bancă/CSV supusă controlului.
26.	Caracterul superficial al controalelor sau rezultatelor controalelor.
27.	Schimbarea radicală a concluziilor urmare controalelor efectuate.
28.	Tergiversarea sau caracterul neobișnuit de rapid a emiterii rezultatelor controalelor.
29.	Plângeri privind procesul de desfășurare a controalelor sau privind comportamentul echipei de control.
30.	Caracterul neglijent al documentației controlului.
31.	Existența datoriilor față de instituții financiare (împrumuturi, credite) la rate mai mici decât medii pe piață sau prelungirea continuă a acestora sau alte privilegii neobișnuite (aplicabil și pentru aria <i>Autorizarea/licențierea băncilor/CSV și confirmarea administratorilor bancari (orice altă acțiune de autorizare)</i>).
32.	Vizitarea frecventă, fără justificare întemeiată, a salariaților BNM de către reprezentanți ai instituțiilor financiare sau CSV.
IV. Autorizarea/licențierea băncilor/CSV și confirmarea administratorilor bancari (orice altă acțiune de autorizare)	
33.	Caracterul superficial al examinărilor documentației efectuate.
34.	Tergiversarea procesului de eliberare/examinare a setului de documente respectiv sau caracterul neobișnuit de rapid al acestuia.
35.	Lipsa unei proceduri eficiente de păstrare securizată, evidență și control a formularelor de licențe, autorizații, documente cu caracter permisiv sau manipularea neglijentă a acestora.
36.	Solicitarea/insistența examinării setului respectiv de documente în cazul existenței conflictului de interes între angajat și bancă/casă de schimb valutar.
37.	Coluziunea dintre persoanele fizice – solicitanți de autorizații pentru scoaterea mijloacelor bănești din R.M. și membrii personalului responsabil de perfectarea/eliberarea autorizațiilor în instituție.
V. Gestiunea rezervelor internaționale	
38.	Informarea neautorizată a contrapărților privind ratele/prețurile/limitele acceptabile de instituție.
39.	Plata unor comisioane/taxe neobișnuite.
40.	Lipsa unei căi operative de raportare a devierilor de la normele interne.
41.	Accesul excesiv la fonduri.

Nr.	Indicatori de fraudă
42.	Accesul nelimitat în biroul Dealerilor.
43.	Accesarea sistemelor informatice în afara orelor normale de lucru sau din afara zonei obișnuite de lucru.
44.	Acțiuni care au scopul de a împiedica posibilitatea efectuării unor verificări ulterioare privind corectitudinea tranzacțiilor desfășurate.
45.	Lipsa unor proceduri de reconciliere a soldurilor conturilor deschise la contrapărți.
46.	Presiuni semnificative pentru obținerea de profituri suplimentare.
47.	Modificări frecvente (fluctuații excesive) inexplicabile a indicatorilor de profitabilitate.
48.	Tranzacții în valută străină efectuate cu contrapărți neautorizate.
49.	Lacune în sistemul de autorizare a transmiterii/recepționării mesajelor prin intermediul SWIFT.
50.	Existența mesajelor SWIFT modificate, reținute, netransmise, etc.
51.	Plata excesivă pentru serviciile SWIFT.
52.	Utilizarea nemotivată a surselor alternative (ex. telefon) de formare/transmitere a informației către contrapărți.
53.	Eliminarea sau omiterea înregistrărilor ori documentelor referitoare la rezultatul tranzacțiilor.
54.	Tranzacții neordinare, în special, spre finele anului de gestiune sau la începutul anului de gestiune următor, care au o influență semnificativă asupra profitului.
55.	Lipsa sau segregarea slabă a funcțiilor în subdiviziunea care efectuează gestionarea rezervelor valutare.
56.	Înțelegeri secrete dintre membrii personalului de gestionare a rezervelor valutare.
57.	Conflictul de interese creat de investițiile proprii și activitatea investițională la serviciu.
VI. Raportare externă frauduloasă (inclusiv Web)	
58.	Lipsa unor proceduri eficiente de selectare a companiei de audit extern bazate pe principiul cost-eficiență.
59.	Opinia adversă (negativă) a auditului extern sau refuzul companiei de a desfășura auditul extern al situațiilor financiare.
60.	Dezvăluiri (note explicative) a situațiilor financiare inadecvate sau vagi.
61.	Neconcordanța elementelor bazei electronice de date și a datelor incluse în rapoartele financiare.
62.	Tergiversarea neexplicabilă a procesului de emitere și/sau publicare a rapoartelor anuale.
63.	Verificarea rapoartelor de la momentul elaborării până la emitere/publicare de una și aceeași persoană.
64.	Lipsa unor devieri sau existența unor devieri semnificative comparativ cu datele perioadelor anterioare de raportare.
65.	O atenție redusă acordată aspectelor actelor normative în vigoare legate de raportare.
66.	Existența interesului de practicare a unor mijloace necorespunzătoare pentru minimizarea rezultatelor raportate în scopuri fiscale.
67.	Angajarea față de terțe părți a realizării a unui rezultat care a fost prognozat nejustificat de

Nr.	Indicatori de fraudă
	agresiv sau în mod cert nerealist.
VII. Indicatori de fraudă cu privire la achiziții	
68.	Selectarea acelorași furnizori sau solicitarea ofertelor de la aceeași potențiali furnizori.
69.	Există un decalaj semnificativ între oferta câștigătoare și celelalte oferte.
70.	Lipsa unei monitorizări adecvate a performanțelor contractului (fără un control adecvat sau prin intermediul unei înțelegeri secrete, contractanții pot fi plătiți în exces comparativ cu munca/bunurile prestate).
71.	Aceeași persoană împuternicită de a efectua comanda și de a primi bunurile sau serviciile (persoana care controlează ambele funcții de efectuare a comenzilor și de primire poate crea situații de deturnare a bunurilor sau serviciilor în interese personale sau autorizarea unor livrări "fantome", incomplete sau tehnic inferioare contra unor sume de bani sau favoruri din partea contractantului).
72.	Plângerile frecvente din partea utilizatorilor de bunuri sau servicii (aceste plângeri frecvente în legătură cu bunurile sau serviciile livrate în baza unui contract pot indica că contractorii oferă ceva inferior decât ceea ce se plătește. Cauza poate fi un contract inadecvat, administrare incorectă a contractului sau chiar și fraudă care include atât contractanți cât și angajați).
73.	Legături aparente între ofertanți, cum ar fi adrese, angajați sau numere de telefon comune etc.
74.	Traficul de influență în: selecția părtinitoare, de exemplu achizițiile nejustificate dintr-o singură sursă (pot exista mai multe contracte atribuite sub plafonul pentru achiziții publice, prețurile excesive nejustificate, produsele achiziționate în număr excesiv, acceptarea calității scăzute și întârzierea sau inexistența livrărilor).
75.	Nu există acorduri sau contracte încheiate oficial, cu toate acestea, se plătesc sume mari pentru „servicii prestate”, pe baza unor facturi care conțin date insuficiente.
76.	Diferențe semnificative între costurile estimate și cele reale ale materialelor.
77.	Creștere anormală a consumului de combustibil sau a bunurilor (poate indica la faptul că bunurile ar putea fi deturnate pentru uzul personal sau vândute).
78.	Multiple modificări a condițiilor contractuale.
VIII. Indicatori de fraudă aferent anomaliilor din contabilitate	
79.	Înregistrarea cheltuielilor semnificative neprevăzute în buget.
80.	Lipsa procedurilor de reconciliere a soldurilor conturilor contabile, sau nu sunt reconcilierii cu Banca contraparte pe perioade mari de timp.
81.	Niveluri joase de autorizare a documentelor contabile.
82.	Lipsa inventarierii patrimoniului, sau diferențe inexplicabile între rezultatele inventarierii și înregistrările contabile.
83.	Tranzacții neînregistrate, înregistrări pierdute sau înregistrări contabile fără documente confirmative.
84.	Explicații nepotrivite despre pierderi și despre creanțele neîncasate.
85.	Operațiuni cu sume semnificative înregistrate la categoria „în curs de clarificare” sau „alte active” / „alte datorii”.
86.	Operațiuni înregistrate care nu au tangența cu activitatea Băncii.

Nr.	Indicatori de fraudă
87.	Transferuri de fonduri în conturi la bănci din zone off-shore.
88.	Înregistrări contabile dubioase făcute la sfârșit sau aproape la sfârșitul perioadei de raportare, sau stornarea înregistrărilor contabile la început de perioadă.
89.	Aplicarea greșită, în mod intenționat, a politicilor contabile în vederea prezentării unor situații financiare care să inducă în eroare utilizatorii acestora.
IX. Indicatori de fraudă aferent sistemului de control intern	
90.	Lipsa, insuficiența sau ineficiența reglementărilor în domeniu.
91.	Control intern tolerant, ineficace sau inexistent.
92.	Dezinteresul în conformarea cu regulile de control intern și în special cu separarea funcțiilor.
93.	Lipsa unei fluctuații normale a personalului (atât fluctuațiile exagerate de personal cât și lipsa fluctuației personalului pot indica la faptul unor activități frauduloase).
94.	Lipsa nivelurilor adecvate de autorizare a operațiunilor, sau dezactivarea log-urilor de control sau audit.
95.	Lipsa testării funcționalității procedurilor de control (de exemplu: testarea planurilor de asigurare a continuității funcționării activității).
96.	Tranzacții cu terți efectuate în mod neobișnuit sau cu frecvență ridicată.
97.	Ajustarea/corectarea frecventă a înregistrărilor operaționale sau contabile (indică insuficiența sau ineficiența procedurilor de control aplicate până la înregistrare, pot exista și activități frauduloase).
98.	Existența cazurilor în care persoanele de la nivel ierarhic inferior preia responsabilitățile unor de la nivelul ierarhic superior neavând împuternicire scrisă în acest sens.
99.	Ignorarea permanentă a recomandărilor de corectare a neajunsurilor importante ale controlului intern, în cazul în care astfel de corecții sunt relevante.
100.	Un număr semnificativ de modificări în sistemul informatic, care nu sunt documentate/aprobate/testate.

(Anexa Nr.2 în redacția Hot.BNM nr.170 din 04.08.2011)